

- ман // Память и памятники : материалы семинара. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2012. – С. 29–46. – (Волгогр. ист. семинар ; вып. 3).
7. Курилла И.И. Историческая память и публичная коммеморация / И.И. Курилла // Память и памятники : материалы семинара. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2012. – С. 4–12. – (Волгогр. ист. семинар ; вып. 3).
  8. Лоуэнталь Д. Прошлое – чужая страна / Дэвид Лоуэнталь; пер. с англ. А.В. Говорунова. – СПб. : Владимир Даль, 2004. – 620, [2] с.
  9. Макаров А.И. Феномен памятника в современной культурной ситуации / А.И. Макаров // Память и памятники : материалы семинара. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2012. – С. 19–29. – (Волгогр. ист. семинар ; вып. 3).
  10. Мегилл А. Историческая эпистемология : монография / Аллан Мегилл; пер. с англ. М. Кукарцевой, В. Катаева, В. Тимонина. – М. : Канон+; Реабилитация, 2007. – 480 с.
  11. Простаков С.А. Украина: борьба за память versus национальное единство / С.А. Простаков // Память и памятники : материалы семинара. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2012. – С. 46–58. – (Волгогр. ист. семинар ; вып. 3).
  12. Репина Л.П. Историческая память и современная историография / Л.П. Репина // Новая и новейшая история. – 2004. – № 5. – С. 33–45.
  13. Роздобудько І. Якби / Ірен Роздобудько. – Х. : Клуб сімейного дозвілля, 2012. – 253, [1] с.
  14. Фарино Е. Введение в литературоведение : учебное пособие / Ежи Фа-рино. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2004. – 639 с.
  15. Франция-память / Пьер Нора [и др.]; пер. с фр. Д. Хапаевой. – СПб. : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 1999. – 328 с. – (Новая петербургская библиотека: Коллекция «Память века»).
  16. Хальбвакс М. Коллективная и историческая память [Электронный ресурс] / Морис Хальбвакс // Неприкосновенный запас. – 2005. – № 2-3 (40-41). – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ha2.html>.

Акулова Н.Ю., Дацева А.В.

Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого

КОММЕМОРАЦИЯ В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ СТРУКТУРЕ РОМАНА ИРЭН РОЗДОБУДЬКО «ЕСЛИ БЫ»

Аннотация

Статья является попыткой предоставить комплексный аналитический комментарий по поводу практик коммеморации советского прошлого с точки зрения их обусловленности императивами современности, репрезентируемых современной масс-литературой (на примере романа Ирен Роздобудько «Если бы»).

Ключевые слова: коммеморация, «места памяти» («lieux de mémoire»), художественная структура, бинарная оппозиция, художественная деталь.

Akulova N.Y., Datseva A.V.

Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical University

COMMEMORATION IN ARTISTIC STRUCTURE OF THE NOVEL BY IREN ROZDOBUDKO «IF»

Summary

The article is one of the first attempts to submit a comprehensive analytical comment as for practices of commemoration of the Soviet past seeing their conditionality imperatives of nowadays, which are represented in modern mass-literature (based on the novel by Iren Rozdobudko «If»).

Keywords: commemoration, «places of memory» («lieux de mémoire»), artistic structure, binary opposition, artistic detail.

УДК 82.09:82 – 343: 801.8

ПИТАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МІФУ В АВТОРСЬКОМУ ТЕКСТІ

Соломахіна Ю.Ф.

Херсонський державний університет

У статті розглянуто особливості авторської інтерпретації міфологічних сюжетів та образів у художній словесності. Визначено основні типи та прояви міфологізму творчості письменників. Проаналізовано змістову наповненість поняття міф та міфопоетика в авторському тексті.

Ключові слова: міф, інтерпретація, міфологізм, міфотворення, образ-символ.

Література як вид мистецтва послідовно зберігає зв'язок з міфологією на всіх етапах свого розвитку, відбувається постійний взаємовплив: «міф «перетікає» в літературу у вигляді сюжетно-композиційних схем (міфологема) та окремих елементів

(міфема)» тощо, тоді як у літературі можуть «вироблятися» вже «нові» міфи. Більш того, як стверджує О.Лосев, міфологічні методи літератури здатні до «реалістичного відображення життя». Міфологічні структури з більшою чи меншою інтенсивністю впліталися

авторами в текст художнього твору й мистецьки інтерпретувалися ще з античності [3].

Міф як феномен сьогодні привертає увагу літературознавців, філософів, культурологів. Даючи йому нові визначення, намагаючись з'ясувати форми втілення і можливості, дослідники шукають присутність міфологем у мистецьких творах. Серед дослідників міфу відомі такі науковці, як Е. Дюркгейм, М. Еліаде, О. Лосев, О. Потебня, О. Волков, Б. Маліновський, А. Нямцу, В. Антофійчук, Н. Молотаєва, Ю. Мединська, М. Мишанич, Н. Ротова та ін.

У концепції зарубіжних дослідників про позачасову актуальність міфу та міфотворення визначено важливі питання: чи можливий міф у літературі, якщо так, то чи він перебуває в межах літератури, чи виходить за її рамки; що є цим міфом – усі твори автора чи їх частина; з яких елементів і в який спосіб твориться міф у літературі.

Актуальною проблемою сучасного літературознавства, зокрема і нашого дослідження, стають особливості авторської інтерпретації міфологічних сюжетів та образів у художній словесності. Також часто обговорюється питання присутності міфологічної складової в літературному творі – інсталяції міфу й міфологементів у літературі (Н. Ротова). Важким аспектом дослідження у літературознавстві, яким ще переймався Ф. Шлегель, є акцентування уваги на мотивації, що спонукає письменника звертатися до міфу.

Тому важливо з'ясувати феномен побутування язичницького міфологічного сюжетно-образного матеріалу в літературознавчому дискурсі та окреслити окремі теоретичні аспекти його тлумачення та трансформації [2, с. 21–25]. А також описати наскільки міцно міф увійшов у літературний твір та виявити його слід у тканні твору.

Прикметною особливістю літератури ХХ ст. стало активне звернення до міфологічних констант і проникнення їх у свідомість людини на психологічному, емпіричному рівні, а також модифікація міфологемних образів та символів, що зумовило виникнення авторського міфотворення [7, с. 228–236].

Адамчук Н.В. виділяє основні типи художнього міфологізму у творчості письменників:

- створення митцем власної оригінальної системи міфологем;
- реконструкція давніх міфологічних сюжетів, інтерпретованих з більшою чи меншою часткою довільного «осучаснення»;
- введення окремих міфологічних мотивів чи персонажів у канву реалістичної оповіді, збагачення конкретно-історичних образів універсальними смислами й аналогіями;
- відтворення таких фольклорних та етнічно самотніх пластів національного буття і свідомості, де ще присутні елементи міфологічного світогляду;
- притчевість, лірико-філософська медитація, орієнтована на первісні, архетипові константи людського і природного буття [1, с. 8–9].

Типологія художнього міфологізму Н.В. Адамчук обумовлює наступний літературознавчий аспект: автор є активним учасником міфотворення, але разом з тим може реалізувати етнічно самотні міф (активно провокуючи інтертекстуальність – різнобічний зв'язок текстів різних культурних епох за змістом, жанрово-стилістичними особливостями, структурою, формально-знаковим вираженням). Питання важливе, бо здебільшого розглядають власне міфологічні образи, котрі реалізовані митцем в контексті сучасної для нього епохи, та введення їх у текст як необхідного стилетворчого компоненту, за допомогою якого автор проникає в глибинний зміст давніх уявлень народу та наповнює міфічні образи сучасним змістом.

Процес трансформації міфу демонструє різницю між першоджерелом і наслідуваннями. Тому письменник спонукає реципієнта порівнювати запропонований варіант зі своїм попереднім знанням цього міфологічного матеріалу. Протосюжет і новий варіант співіснують у свідомості реципієнта, тобто сприймання задане, запрограмоване автором [2, с. 24–25].

Міф є однією з найскладніших реальностей культури. Його можна вивчати й інтерпретувати у численних й взаємодоповнюючих аспектах [4]. З цією думкою важко не погодитись. Митець, піддаючись таємним глибинам підсвідомості, вдається до потуг власної міфічної пам'яті, зображаючи сюжет, образ, мотив давнього світогляду. Часто у процесі літературного творення трапляється й несвідоме використання подібних елементів «колективної та несвідомої» пам'яті. Виникає проблема – як інтерпретувати міфічні прояви: розглядати як свідомо використаний компонент чи як процес гри авторської підсвідомості.

Міф, особливе світовідчуття, служить глибинною підвалиною літературної творчості, що, в свою чергу, сприймається однією з його можливих маніфестацій. Н. Ротова стверджує, що міф органічно входить у творчий процес і розглядається як один із засобів творення художньої моделі світу [4]. Здебільшого міф дійсно є органічним елементом, який осучаснюється, вплітається у поетичний рядок та допомагає авторові й читачеві вийти на єдиний рівень сприйняття художнього слова. Представники порівняльного методу в дослідженні міфології Я. Грім та М. Мюллер вивчали міф передусім як потужний творчий художній потенціал.

Демидюк Л. М. розглядає міф як ментальний феномен, породжений міфологічним мисленням, що існує в людській свідомості поряд з логічним (науковим). На основі концепції К. Леві-Строса, Я. Голосовкера та О. Лосева міф визначено як синтетичний підхід до дійсності, що пропонує співпереживання зі світом, а не його дослідження. Це всеохопне інтуїтивне знання, яке не розчленовується на раціональні складові.

Науковець О. Козлов для зняття «термінологічної перевантаженості слова «міф» пропонує ввести «поняття «міфоцентричний твір» для означення всіх сучасних творів, орієнтованих або на конкретний міф, або в цілому на структурні принципи давньої міфології. Якщо мова йтиме про певного автора чи мистецьку групу авторів, тоді слід говорити про проекцію національного міфу. Для української літератури подібним міфом є слов'янський – язичницький, а згодом і християнський, що органічно поєднуються та взаємодіють.

Для розкриття семантики міфіф та давніх символів в творчості того чи іншого автора необхідно зіставити аспекти значень у різних контекстах – фрагмент одного тексту може увиразнювати значення фрагменту з іншого. Для систематизації символів у художніх творах доречно використовувати поняття метатропу, яке ввела Н. Фатєєва для дослідження повторюваних текстових елементів та виявлення закономірностей міжтекстових зв'язків. Поняття метатропу використовується на означення тематично згрупованих значень символу, що входять до міфологічної парадигми.

Поетика міфологізму в авторському тексті створює таку художню реальність, у якій відбувається еквівалентний «переклад» архаїчної мови міфологічного символізму. У виявленні типів художньої реальності автор здебільшого свідомо тематично обмежує емпіричний матеріал виокремленням сакральних міфологічних мотивів.

Для функціонування міфологічних структур характерна циклічність, оскільки на рівні форми «незмінні елементи живуть вічно, переходять у спад-»

щину від покоління до покоління, мандрують по народах і являють собою, зрештою, загальноживану мову» [6, с. 16].

Безпосереднє звертання письменника до постатей героїв чи окремих образів-символів певного міфу (міфології) найчастіше викликане бажанням здійснення нової інтерпретації міфологічної оповіді або ж її елементів, утвердження міфу в сучасному світі, «вписування» сучасних реалій у міфологічний контекст. Змістова наповненість міфу може передаватись автором по-різному, що також залежить від творчих надзавдань інтерпретанта [3].

Під поняттям міф в авторському тексті слід розуміти: міф визнається продуктом колективної художньої творчості; міф розглядається як універсальна модель для побудови символів та є найважливішим джерелом сюжетів і образів у всі часи розвитку мистецтва; міфом може стати створена автором «за законами художньої правди» нова реальність, яка моделюється відповідно до передбачуваними законами давньої свідомості [5].

Багатомірність інтерпретацій і тлумачень міфу,

зокрема і язичницького, зумовлена здатністю автора відчувати різноманітність і полівалентність явищ життя, з одного боку, та прагненням застосовувати ту саму модель до тексту – з іншого. Щоб з'ясувати, наскільки інтерпретація міфологом сприяє розумінню тексту взагалі, треба припустити, що літературний твір, безвідносно до будь-яких трактувань, уже сам по собі інформативний та осмислений.

На характер розроблення міфологічного матеріалу в творі впливають і нашарування на міф у процесі його передачі, і власний погляд автора на міфи, а також естетичні особливості художньої форми. Поетичне перероблення автором міфологічного сюжету являє собою інтеграцію в текст міфологеми. При цьому естетична складова твору підпорядковує собі міфологічну структуру, а сюжет міфу стає додатковою структурою. Поки міф використовується як сюжет, він може залишатися просто моделлю, але в процесі творчості міф може включатися в твір також на стилістичному та мовному рівнях і служити розширенню художнього світу доробку, додаючи новий вимір [2, с. 25].

Список літератури:

1. Адамчук Н.В. Традиційна міфологія як основа художньої концепції Валерія Шевчука: автореф. дис. ... докт. філ. наук: 10.01.01 / Н.В. Адамчук. – Київ. – 2008. – 16 с.
2. Гура Н.П. Інтерпретація й трансформація міфу: міфопоетичний аспект / Н.П. Гура // Вісник Запорізького національного університету, Запоріжжя, Філологічні науки. – 2011. – № 2. – С.25.
3. Міфологізм та міфопоетична парадигма літературного твору в аспекті порівняльної типології української та західноєвропейської «прози про землю» кінця XIX -першої третини XX ст. [Електронний ресурс]: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/monograf/20/5.pdf>.
4. Ротова Н.В. До проблеми дослідження міфологічного аспекту художнього твору [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
5. Фрейденберг А. Міф і література давнини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-referat.com>.
6. Фрейденберг О.М. Поетика сюжету і жанра /О. М. Фрейденберг [под ред. Н.В. Брагинской]. – М.: Лабиринт, 1997. – 448 с. – с.16.
7. Фрис І. Неоміфологізм у слов'янських літературах XX ст. / І. Фрис // Проблеми слов'янознавства. Вип. 56. – 2007. – С. 228-236.

Соломашина Ю.Ф.

Херсонский государственный университет

ВОПРОСЫ ИНТЕРПРЕТАЦИИ МИФА В АВТОРСКОМ ТЕКСТЕ

Аннотация

В статье рассмотрены особенности авторской интерпретации мифологических сюжетов и образов в художественной словесности. Определены основные типы мифотворчества писателя. Проанализирована смысловая наполненность понятия миф и мифопоетика в авторском тексте.

Ключевые слова: миф, интерпретация, мифологизм, мифотворчество, образ-символ.

Solomakhina J.F.

Kherson State University

PROBLEM OF INTERPRETATION OF MYTH IN A LITERARY TEXT

Summary

The article describes the features of the author's interpretation of the mythological themes and images in the literature. The main types of the creation of the myth were defined. Semantic content and concept of myth in the author's text were analyzed.

Keywords: myth, interpretation, myth creation, method of the poetic implementation of myth, image-symbol.